

MUSEUM DE LAKENHAL

TEXTIELFESTIVAL

2021 X LEIDEN

19
KUNSTENAARS
beeld
Museum De Lakenhal
Leiden

GROEP I
Joost Post

GROEP II
Hetty Arens

DEELNEMENDE
KUNSTENAARS

Anja Lensen
Anneke Kersten
Anneke Zwolsman-Westing
Els Franken
Heleen Lamorée
Jacqueline van Bergeijk
Lenneke Overmaat
Linda de Beer
Margot van Leeuwen
Marielle Huijsmans
Marijke Leertouwer
Marijke Nieuwenhuijsen
Nienke de Lange
Noëlle van der Hagen
Paulien van Asperen
Roelie Schouten
Sary Maas

Anja Lensen

Anneke Zwolsman-Westing
Els Franken
Heleen Lamorée
Jacqueline van Bergeijk
Lenneke Overmaat

Marieke Steenhorst

Marijke Leertouwer
Marijke Nieuwenhuijsen
Nienke de Lange

Petra Kooij

Voorwoord

In dit boekje wordt werk gepresenteerd van deelnemers aan de masterclass 'Het museum als inspiratiebron' georganiseerd door Stidoc in de aanloop naar het Textielfestival 2020 in Leiden, dat uitmondt in Studio Textielfestival 2021. De opzet van deze multidisciplinaire masterclass was om deelnemers kennis te laten maken met de collectie van de Lakenhal en een werk te laten maken geïnspireerd op een van de werken in het museum of uit het museumdepot.

De gastvrijheid van Nicole Roepers -conservator actuele kunst- in de Lakenhal was hartverwarmend. Daarbij hield Jori Zijlmans -conservator geschiedenis- een boeiende introductie over de historie van het Leids Laken. Er werd gewerkt in het vernieuwde atelier van het museum, een prachtige ruimte om samen te werken en te brainstormen. Wat is je inspiratiebron, hoe

vertaal je die naar je eigen werk en welke materialen en technieken lenen zich daarvoor?

Deelnemers aan de masterclass hebben een diverse achtergrond en verschillende specialisaties in textiel. Ze zijn beginnend of meer ervaren kunstenaar. Juist de gevarieerde samenstelling en ervaringen van de twee groepen maakten de bijeenkomsten, ook voor ons als begeleiders, buitengewoon waardevol.

Onze dank gaat uit naar alle deelnemers aan deze masterclass en naar Museum De Lakenhal voor de prettige samenwerking. Ook dank aan Anneke Zwolsman-Westing op wiens initiatief dit expositieboekwerkje tot stand is gekomen.

*Joost Post
Hetty Arens*

Stappen in een stapel wol

Welke wol, van welk soort schaap en in welke periode werd gebruikt voor het prachtige en beroemde Leids Laken?

En hoe zou het zijn als ruwe wol én vilt én weefsel elkaar ontmoeten?

Nieuwsgierig startte ik mijn zoektocht. Het object is geïnspireerd op verhalen en aanwijzingen die gaan over het smokkelen van Romneywol naar het vasteland, dat 12e-eeuwse archieven uit Schotse kloosters herleiden naar het moderne Scottish Black-face, en dat de oudste afbeelding van een melkschaap staat op het schilderij 'Het lam Gods' (1432, gebroeders van Eijck, Gent). De vijf soorten schapenwol verwijzen naar de drie periodes die in de Leidse lakenindustrie zijn te onderscheiden.

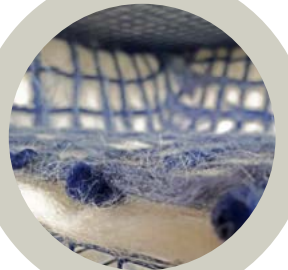
"Stappen in een stapel wol" een individuele reis, startend in de 13e eeuw.

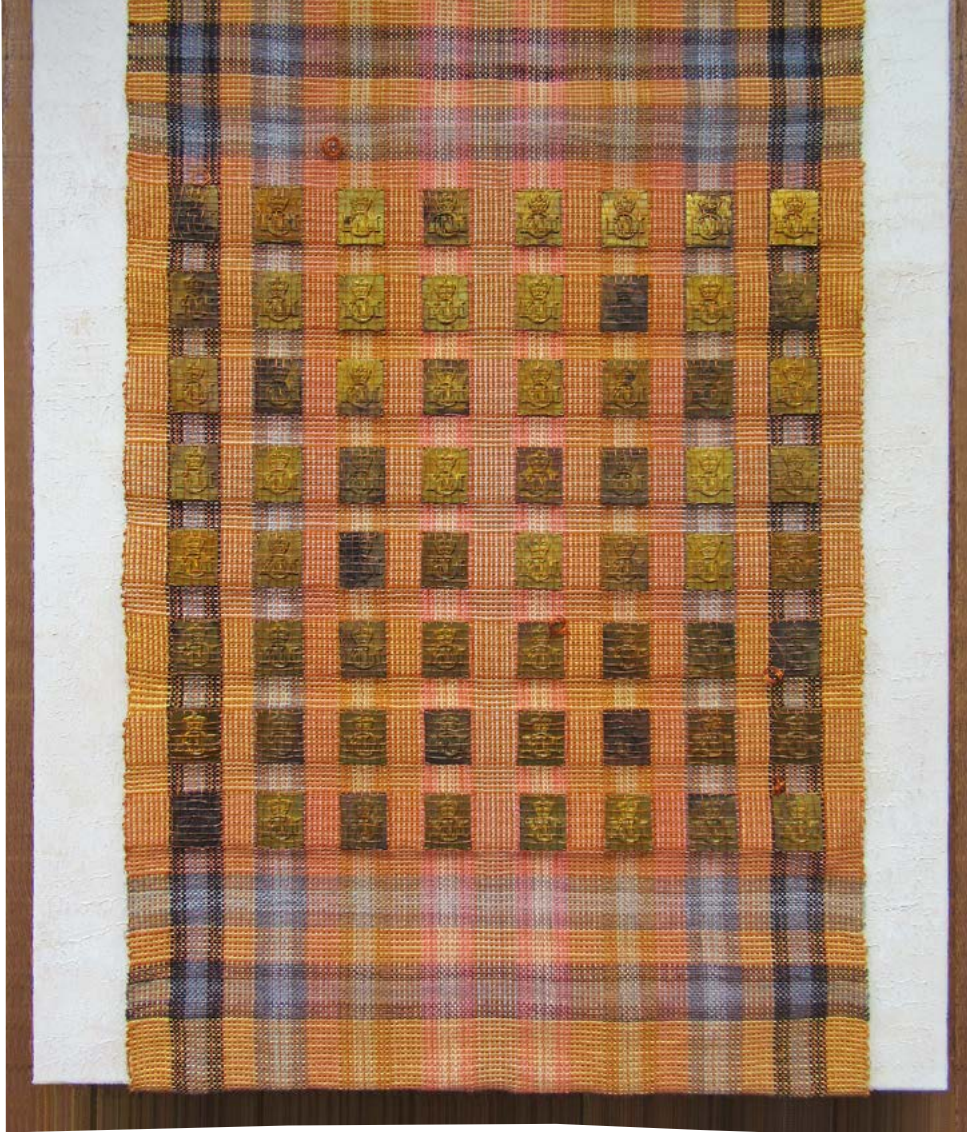
GEÏNSPIREERD OP

het laken verbeeld op schilderijen zoals Portret van een lakenverkoper - Adriaan van Gaesbeeck, 1646

Anja Lensen

merkloodje

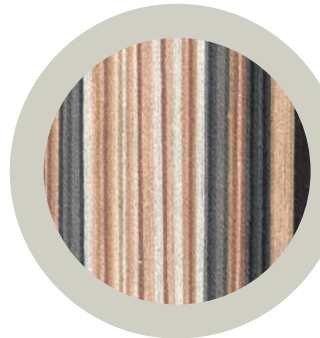
Al in het begin van de Masterclass was ik onder de indruk van de marmeren vloer in de voormalige entreehal van Museum De Lakenhal.

De zwarte lijnen en zachtgele, zalmkleurige vlakken van de vloer heb ik verwerkt in een garenwikkels - *hier rechts afgebeeld*. Op basis daarvan heb ik een transparant dubbelweefsel ontworpen en geweven met cottolin en koperdraad.

Daarnaast vormden de merkloodjes van het Leids Laken de inspiratie om merkloodjes te gebruiken in het dubbelweefsel.

*anneke
kersten*

GEÏNSPIREERD OP

AMBACHT versus MACHT

In 'ambacht' zit het woord macht verscholen. Het werk van de ambachtslieden -vertaald naar een gevilt boeket- rust op de staalmeesters. Zonder hun keuringssysteem was de kwaliteit van het Leids Laken niet zo goed gewaarborgd en de vraag niet zo groot. Er waren veel misstanden, maar er valt ook veel goeds te zeggen over de productie en keuring. Elke bloem symboliseert, zoals in vroegere schilderijen, een deel van het verhaal. De staalmeesters -de stalen staanders vanwege het onbuigzame karakter, aan hun uitspraak viel niet te tornen- hadden de ambachtslieden nodig om zo'n hoogstaand materiaal te maken.

Macht en ambacht zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden zoals de draden in het Leids Laken geweven en daarna vervilt en gevuld werden.

GEÏNSPIREERD OP

de drie sleutelgaten in de kluis: drie van de vier staalmeesters waren nodig om toegang tot de stalenboeken te verkrijgen

*Anneke
Zwolsman-
Westing*

De keurmeester

Voor de masterclass in de Lakenhal mochten we stalen Leids Laken uit het depot bekijken. Het maakproces van het Leids Laken werd uitgelegd. Een grote rol was weggelegd voor de keurmeesters want de kwaliteit werd heel streng bewaakt.

De figuur die ik heb gemaakt staat met z'n handen omhoog het laken tegen het licht te houden om het zo nog beter te kunnen beoordelen. Dan ziet hij de plekken die niet goed geweven zijn of de kleine knoopjes in het garen. Elke oneffenheid werd gezien.

Ik heb hem gemaakt als een driedimensionaal werk eerst van klei en daarna bekleed met een Vlisco, een hedendaagse stof om heden en verleden bij elkaar te brengen.

*Els
Franken*

GEÏNSPIREERD OP

*het keuren van een Leids Laken
uitgebeeld op een gevelsteen
van de Lakenhal*

Nieuw uit Oud

De verhalen over de productie en de werkomstandigheden van het Leids Laken vond ik zeer inspirerend en tegelijkertijd schokkend. Vooral omdat er eigenlijk niet zo heel veel veranderd is.

In mijn werk ben ik veel bezig met recycling en voor deze tentoonstelling heb ik een nieuwe stof uit oude textiel gemaakt. Ik wil laten zien dat we materialen waar veel arbeid en energie inzitten en die we zonder pardon weggooien, weer kunnen hergebruiken. Een T-shirt wordt bijvoorbeeld gemiddeld maar acht keer gedragen. Daar is zo'n 2500 liter water voor gebruikt.

Ik gebruik afgedankte tricot kleding die ik ontrafel en met een speciale techniek weer tot stof verwerk, zonder toevoeging van andere materialen. Er ontstaat een bijna dierlijk ogend en aanvoelend materiaal.

GEÏNSPIREERD OP

het Nieuw Leids Laken - Christie van der Haak, Claudy Jongstra, Mae Engelgeer, Edwin Oudshoorn en Inside/Outside Petra Blaisse

*Heleen
Lamorée*

Een, twee in de maat

Mijn inspiratie voor dit werk kreeg ik doordat ik op verschillende 18de en 19de-eeuwse schilderijen in de Lakenhal kinderen zag die volop meewerkten in het arbeidsproces om Leids Laken te maken. Bij nader onderzoek bleek dat jonge kinderen in zware, gevaarlijke omstandigheden lange dagen werkten en niet naar school konden. Ook weeskinderen werden als goedkope arbeidskrachten gebruikt. Een foto in de onlinecollectie van het museumdepot van een voetboei (strafwerktuig voor weesjongens, Waalse weeshuis, voor 1765) maakte me bewust van het harde leven van deze kinderen. Voor het werk heb ik oude lakense stof gebruikt, waarin ik kinderpoppen heb genaaid, samen met onderdelen van weefgetouwen zoals garenspoeler en garenklossen.

De titel is de eerste regel van een kinderliedje.

GEÏNSPIREERD OP

detail schilderij van Isaac Claesz. van Swanenburg: het spinnen, het scheren van de ketting en het weven, 1594-1596

Jacqueline van Bergeijk

Een Nieuw Leids Laken

Ik vond het een uitdaging om van handgeschept papier een lakense stof te ontwikkelen. Als vooronderzoek heb ik allerlei stofjes van papier gemaakt met technieken zoals breien, weven, doorstikken en watteren. De geweven techniek kwam het dichtst in de buurt van de lakense stof. Op gescheurde en geverfde smalle stroken handgeschept papier heb ik het productieproces van mijn favoriete Loktapapier uit Nepal beschreven.

Daarna heb ik met een grote naald de stroken papier geweven door een juten lap. Naderhand heb ik het patroon op de vloeren van de gangen van het museum erin geweven.

De rol stof is 3,5 meter lang en 65 cm breed.

GEÏNSPIREERD OP

lezing in de masterclass over het ontwerpen van een nieuwe lakense stof in combinatie met de patronen in de gangen van het museum

Lenneke Overmaat

Afgestoft

Voor mijn werk heb ik de tinnen objecten van het museum gekozen, die me deden denken aan het tin dat vroeger bij ons thuis in de kast stond en dat mijn zusje en ik soms moesten afstoffen.

Ik heb tinnen objecten met mooie vormen verzameld en deze gebruikt als uitgangspunt voor mijn in textiel gehulde werk. Hiervoor gebruikte ik verschillende textielsoorten en technieken. Er is linnen, katoen, vilt, zijdecocons, haak- en borduurwerk in verwerkt. In één object heb ik ook de staaltjes die ik zag in de stalenboeken van de staalmeesters als voorbeeld gebruikt.

Het was een fantastische uitdaging om het verleden en het heden samen te brengen.

GEÏNSPIREERD OP

de tinnen objecten, de lakenloodjes en de staaltjes in de boeken van de staalmeesters

Linda de Beer

Zwartboek

Zwartboek is een onderzoek naar zwart verven met plantaardige materialen. Textielstad Leiden was ooit beroemd om het prachtige diepe zwart.

Losse witte wol heb ik vervilt tot een 3D-object, een boek. Na het vilten is het werk geverfd met indigo, meekrap en walnootbolster.

Tevens staat zwartboek voor de slechte arbeidsomstandigheden onder de ambachtslieden zoals wevers, ververs en vilters, ten tijde van de lakenindustrie.

Grote boeken vol stalen zwarte stukjes lakenstof. De geschiedenis van die destijds zo goed georganiseerde textielindustrie en het uiterlijk van die boeken die de Leidse textielgeschiedenis weerspiegelt.

Margot van Leeuwen

GEÏNSPIREERD OP

Lumen

Leids Laken is sterk, donker, kostbaar en onverwoestbaar. Het weefsel-stiksel-borduursel van 'Lumen' is het tegenovergestelde: kwetsbaar, licht, transparant en grotendeels bestaand uit waardeloos materiaal.

Licht is belangrijk in dit werk, dat is opgebouwd uit heel veel toetsen in diverse materialen, zowel oud als nieuw: katoen, vilt, plastic tasjes, folie en vaatdoekjes van kunststof. Het licht wordt doorgelaten, teruggekaatst of opgenomen en geeft dit gele weefsel een stralend effect.

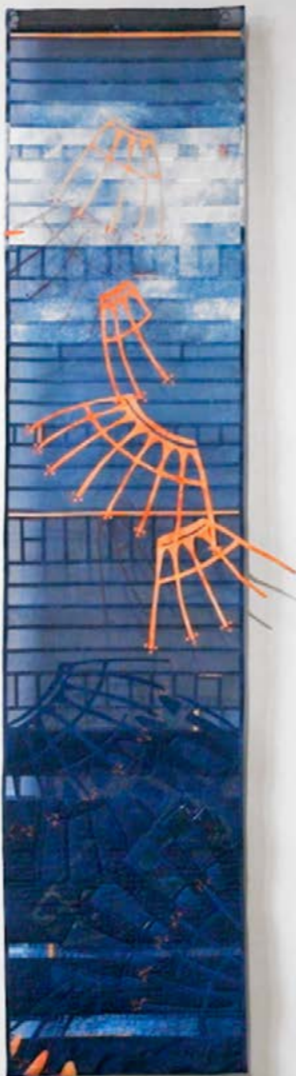
Mijn inspiratiebron was het Grote Gele Doek van schilder, beeldhouwer en schrijver Jan Wolkers, *1925 in Oegstgeest en † 2007 op Texel. Zijn '*stralende schilderij*', het licht op de gele herfstbladeren van de tulpenboom naast zijn atelier.

GEÏNSPIREERD OP
het Grote Gele Doek
van Jan Wolkers

Marieke
Steenhorst

Terra cotta - Indigo

Mijn inspiratiebron is de gedrapeerde indigo lap die voor het licht hangt zodat de kleurmeester kan controleren of de stof door en door geverfd is.

Ik heb cotton organdy in verschillende nuances indigo geverfd voor een kleurverloop. De beschrijving op een terracotta vaasje was mijn inspiratie voor de decoratieve vorm, die aan beide kanten is aangebracht om extra aandacht te vestigen op de transparantie van het materiaal. Het werk is smal, 50 cm en lang, 2,25 meter zodat het haaks op de muur opgehangen kan worden als een banier maar ook gedrapeerd kan worden zoals mijn inspiratiebron.

In mijn werk zijn twee technieken gebruikt: Bojagi -een traditionele Koreaanse patchworktechniek- en patchwork/quiltten.

GEÏNSPIREERD DOOR

de vaas met lineair- en geometrisch decor - Tegel- en faiencefabriek Amphora - 1908

Mariëlle Huijsmans

Memento

Tijdens onderzoek naar mijn Leidse voorouders heb ik 26 mannen gevonden die in de 17e en 18e eeuw in de lakenindustrie werkzaam waren. In diverse akten staan zij met hun beroep vermeld. In die periode vond ik over de vrouwen in mijn familie geen bijzonderheden. Behalve Hester Hackenijs en haar dochter Abigail Tavenier. In 1679 staat in het Crimineel Klachtboek vermeld dat vader Daniël Tavenier levenslang verbannen is vanwege mishandeling van zijn dochtertje waardoor zij is komen te overlijden.

Mijn assemblage is opgedragen aan dit meisje. Op het bankje liggen kleine pakketjes van laken. Pakketjes vol geheimen. De wolkam met zijn akelige stekels hangt erboven. Het witte hangende pakje is voor Abigail.

GEÏNSPIREERD DOOR

een van de oude donkere houten wolkommen: handkaarde, anoniem 17e eeuw

*Marijke
Leertouwer*

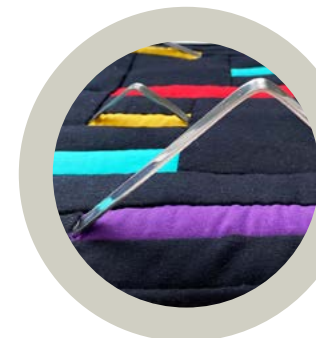
Van Alle Tijd

De verscheidenheid van de bewaarde monsterstukjes van het laken door de eeuwen heen is in het werk naar voren gebracht. Doordat de opdracht is meegegeven om een nieuw materiaal aan het werkstuk toe te voegen is de schering en inslag verbeeld door de roestvrijstalen strips waaruit iedere stof toen, nu en straks zal blijven bestaan.

Mijn inspiratie heb ik gehaald uit de ontelbare monsterstalen stof bewaard van alle aangeboden lakenstoffen die goedgekeurd werden. Hierbij werden naam van de eigenaar, de kwaliteit en de datum genoteerd.

*Marijke
Nieuwenhuijsen*

GEÏNSPIREERD OP

Geblaut

Het schilderij uit 1642 van de Lakenhal verbonden met het nieuwste beeldmerk van Museum De Lakenhal, het lakenloodje, waar de kwaliteit van het verfwerk mee werd bevestigd. Doek wapperend in de wind.

Het schilderij is met een filter in photoshop 'geblaut', zoals ook het laken blauw geverfd werd. En vervolgens op papier gedrukt en deze met hulp van 'paper lamination' overgebracht op een voile stof.

Vanuit het heden een blik door het nieuwe logo naar het verleden. Zoals quilten en textiel bewerken ook in een eeuwenoude traditie staan. Geen rechte randen maar een vrij, wapperend doek, om aan te geven dat niets statisch is, maar altijd in beweging.

GEÏNSPIREERD OP

het gezicht op de Lakenhal te Leiden - Susanna van Steenwijk-Gaspoel 1642 en de lakenloodjes

*Nienke
de Lange*

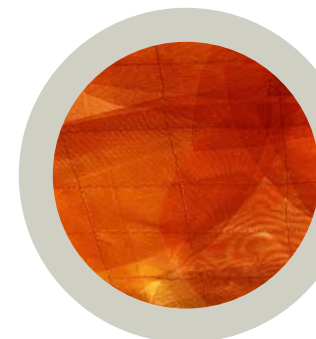
Sunny Window

Sunny Window borduurt voort op het perspectief van de keurmeesters die vroeger in de Lakenhal de stoffen keurden. De bladvormige stalen komen terug in honderden stukken organza die in dit lichtobject zijn verwerkt.

Tegenwoordig is iedereen keurmeester van alles. Op social media buitelen de mensen over elkaar heen met oordelen en gemopper. Maar er zitten altijd verschillende kanten aan een situatie en je moet beter kijken om die te kunnen ontdekken. Ik heb daarom twee verschillende doeken gemaakt. Beide kanten zijn anders en samen geven ze een zonnig perspectief.

Noëlle van der Hagen

GEÏNSPIREERD OP

het glas-in-lood van Theo van Doesburg en de verbouwing van de Lakenhal; vandaar het oude kozijn dat ik als frame heb gebruikt

*Paulien
van Asperen*

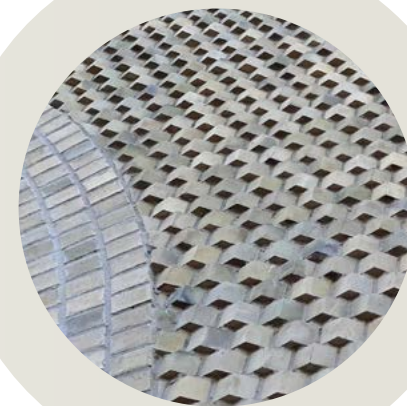
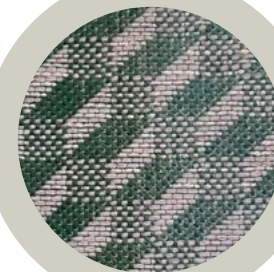
Stone chilled grooves

Wat me erg boeit zijn ingewikkelde weeftechnieken die het mogelijk maken dat ik meerdere dingen tegelijk laat gebeuren in een weefsel. Veelal is dat iets met kleur én met vorm. Met kleuren probeer ik vormen te manipuleren. Vaak hebben mijn weefsels zowel in de schering als in de inslag een kleurverloop én een licht-donker verloop. Hierin weef ik herhalingen van eenvoudige geometrische vormen waardoor er een ritme ontstaat.

De eindeloze muizentrappen van de nieuwe gevel van Museum De Lakenhal sluiten hier naadloos bij aan. De geweven trap gaat door het kleurverloop 'kantelen'. Aan de rechter onderkant lijkt het een trap die je kunt oplopen. Richting de linker bovenkant komt er een moment waarop de trap kantelt en je ondersteboven staat.

GEÏNSPIREERD OP

het geweven metselwerk van de nieuwe gevel van Museum De Lakenhal door Happel Cornelisse Verhoeven Architecten BV

www.paulienvanasperen.nl
www.facebook.com/paulien.vanasperen
www.instagram.com/paulienweaves

Vrouwelijk vlak in paars

Volgens Petra Kooij hebben vele vrouwen en meisjes een belangrijke bijdrage geleverd aan het succes van de Leidse laken-industrie.

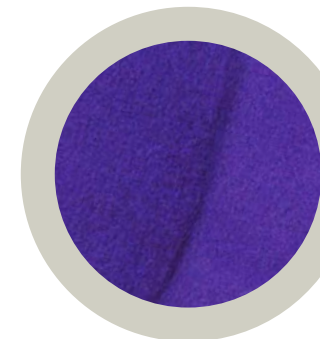
Petra is getroffen door de schoonheid van het Leids Laken zelf. Het materiaal is rijk en luxe met een prachtige glans en uitstraling.

Door de eenvoud van het ontwerp is de kracht van het Leids Laken behouden gebleven.

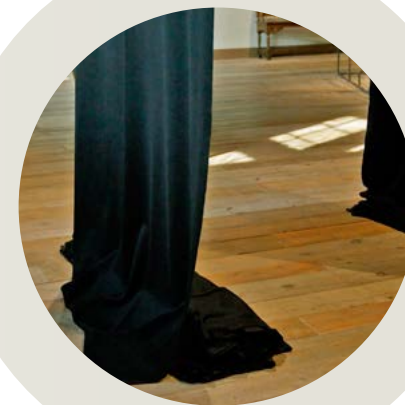
De zachte ronde vorm is een verwijzing naar de meisjes en vrouwen die werkzaam zijn geweest in de lakenindustrie.

*Petra
Kooij*

GEÏNSPIREERD OP

Gevangen

Weven is voor mij bezig zijn met draden van verschillend materiaal, bezig zijn met vorm, kleur, beweging en herhalen.

Weven is componeren met draden. Mijn inspiratie voor mijn werkstuk is het metalen weefgetouw van de kunstenaar Joep van Lieshout: *"het getouw riep mij, doe iets met mij"*.

Uit experimenten met eigen garenbindingen en diverse materialen ontstaan nieuwe structuren. Vaktechnische kwaliteiten en liefde voor de weeftechniek brachten mij tot dit weefsel. Voor de ketting, een dikke katoenen draad en dik papiergaren in verschillende kleuren voor de flotteringen in het weefsel. Voor de inslag zilverkleurig metaaldraad dat een schittering geeft aan het weefsel. De strook van 180 x 24 cm ligt opgesloten in een raamwerk.

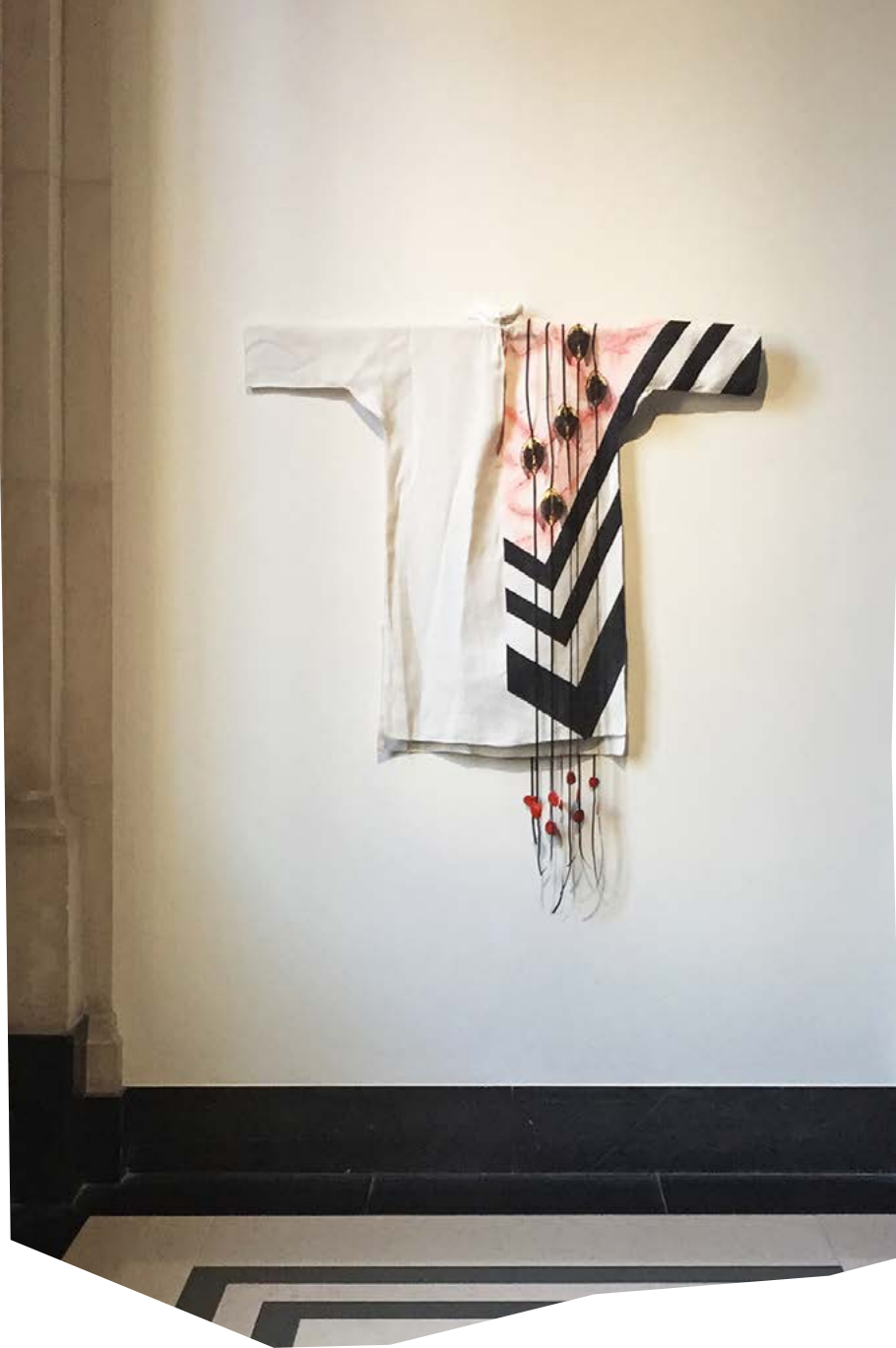
GEÏNSPIREERD OP

het stalen weefgetouw, onderdeel van het beeld Vooruit, 2014 - Atelier van Lieshout

Roelie Schouten

Ooggetuigen nr. 6

Het werkstuk is gemaakt op een linnen hemd uit ±1850. Dit is de ooggetuige. Het is nr. 6 uit een serie van 12 stuks. Deze linnen hemden heb ik ontvangen van de fam. Schoonvelde uit de Wijk. Het ontwerp is toegepast op de voor- en achterkant aan de linkerzijde van het hemd, de plaats van het hart. Dit om aan de rechterzijde de oorspronkelijke functie van het hemd te behouden.

Inspiratie voor de verschillende onderdelen: BELIJNING: de mooie marmeren vloeren in de Lakenhal. TULPEN: de grote tegelcollectie waarvan vele met tulpen. BLADGOUD: de gouden eeuw waarin de Lakenhal tot bloei kwam. ZEGELS: verwijzen naar het keuren van de lakense stoffen, de functie van de Lakenhal.

GEÏNSPIREERD OP

onder andere één van de vele tegels uit de collectie van Museum De Lakenhal

Sary
Maas

Colofon

MET DANK AAN

Merion Tameling en Nienke Smit van Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC) voor de organisatie;
Nicole Roepers, Jori Zijlmans, Yasmin Wegman, Susanne Wolzak en Koen de Vries van Museum De Lakenhal voor hun hartelijke ontvangst; Hetty Arens en Joost Post die de masterclasses leidden;
En natuurlijk niet te vergeten alle betrokken kunstenaars, waarvan de meerderheid is opgenomen in deze uitgave, voor de fijne tijd, wederzijdse inspiratie en feedback.

OMSLAG

Op de omslag een 3D-weefwerk van Roos Cox - FOTO Gary Mulder
www.instagram.com/roos.cox en www.weefnetwerk.nl - docenten

FOTOVERANTWOORDING

STILLS UIT DE FILM "HEDEN EN VERLEDEN: HET MUSEUM ALS INSPIRATIEBRON" VAN MUSEUM DE LAKENHAL EN MUZEMEDIA

portret Anja Lensen | kunstwerk en detailfoto Els Franken | kunstwerk, detail- en inspiratiefoto Heleen Lamorée | kunstwerk en inspiratiefoto Linda de Beer | kunstwerk en handenfoto Margot van Leeuwen | kunstwerk, detail- en inspiratiefoto Mariëlle Huijsmans | detail- en inspiratiefoto Marijke Leertouwer | kunstwerk Paulien van Asperen | inspiratiefoto Petra Kooij

J. DROP kunstwerk en detailfoto Marieke Steenhorst

KUNSTENAARS alle andere foto's door hen zelf aangeleverd

TE RAADPLEGEN WEBSITES

www.stidoc.nl
www.studiotextielfestival.nl
www.lakenhal.nl
www.muzemedia.nl
www.zenzovoort.nl

VORMGEVING

ZENZOVOORT Concept, grafisch ontwerp en realisatie

© NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG ZONDER TOESTEMMING EN ZONDER VERMELDING VAN DE BRON WORDEN OVERGENOMEN